

(המשך טעמוד 11)

לו לקבל פרסים. הדרך שבה הוא מסביר את השירה שלו ואת האופן שבו הוא כותב את שיריו, היא מאוד לא יומרתית. הצלמת ענת טרנוסטי, שאמה היא הגנת של ילדיו של עמיחי, מגדירה את הדרך הזו כענווה.

יהודה עמיחי מתגורר עם רעייתו, הנה סוקולוב, המלמדת ספרות באוניברסיטה העברית, בבית בשכונת ימין משה. אחד איתם גרים שני ילדיהם, דויד המכונה דוד בן 10, ועימנואלה בת ה-4 וחצי. עמיחי בן נוסף, רון, בן 20, מנישואין קודמים. בבית הישן הזה מתגוררת מיש-נחת עמיחי מזה 16 שנים. הם הגיעו לכאן חרבה לפני שזה היה באופנה, כאשר העלות הביבים הפתוחות עדיין הדפו ריח לא נעים, כאשר התושבים, עולים חדשים מתורכה ששכרו את הבתים מהתושבים הראשונים שיצאו אל מחוץ לחומות ושעזבו את ימין משה למען השכונות החדשות יותר, עדיין עשו את צרכיהם בבית-השימוש בחצר.

ביתם של בני משפחת עמיחי צנוע. ליהודה עמיחי חדר-עבודה המשקיף על חומת העיר העתיקה. כדי לרדת לחדרו, צריך להרים מיכסה מריצפת חדר-המגור, רים, ולרדת בסולם אל החדר השטוח, המ-שמש גם כחדר-בטיחה. חדרו של המסורר צנוע להפליא, לעומת מה שמצפים ממ-שורר שהוא כמעט לאומי - מכתבה קטנה, כונוניות ספרים לא מסודרות, והוא אומר: "אני מתנצל על אי-הסדר פעם אחת, פעם שניה, פעם שלישית, וזהו. יותר לא אתנצל."

יהודה עמיחי, התן פרס ישראל, תר-ציא לאחרונה ספר שירים חדש בשם "שעת חסד". הוא אינו כותב בשיטת הסרט הנוע, אך בכל פעם שהוא כותב ספר, הספר זוכה להצלחה גדולה הן

ואף חזרתי לבקר בה שלוש פעמים. באיזה בית גרדת?

גדלתי בבית מאוד דתי. למדתי בגן הילדים הראשון על פי שיטת מונטסורי. עיר מגורינו היתה מרכז יהודי, היה בה בית-מידרש למורים, ואנחנו היינו כיתה-הגיוס של בית-המידרש. למעשה למדתי עברית כבר מכיתה א'.

מה היתה הרגשתך כש-חזרת לבקר בעיר הולדתך? העיר נהרסה לגמרי במלחמת-העולם

ונשלנו ביצירת אדם ישראלי. אי-אפשר ליצור אדם כזה בקפיצת-דרך. זה תהליך הלוקח זמן

השנייה, כך שלא יכולתי לחזור למקומות ילדותי כמו אדם החוזר אחרי שנים רבות ורואה את הבית שבו הוא נולד, וזה עושה לו דברים.

מישהו ממישפחתך נשאר בגרמניה?

לא. איש ממישפחתי לא נשאר בגרמניה. כל השבט הגדול עלה לארץ-ישראל והיינו באמת שבט גדול. היום חלק מהשבט הם קיבוצניקים דתיים, מפוזרים בשרד-אליהו וביבנה, חלק מתגורר בבני-ברק. היינו

את תחילת הנאציוס אני זוכר. בניגוד לרוב הגדול של יהדות גרמניה, לא קיבר לתי הלם מנהאציוס. גדלתי בחברה יהודית בעיר מאוד קאחולית, שהיתה בה אווירה אנטי-שמית. בכלל, אני סבור כי מקור האנטי-שמיות היה מאז ומעולם הדת. ילד קטן, הגדל מתוך אמונה שהיהודים הם צאצאיהם של אלה שצלבנו את ישוע אדוננו, לא יצליח לעולם להשתחרר ממה שהחידירו לתוכו, ואפילו הוא משתחרר, בכל זאת משהו נשאר. מכל מקום, אני זוכר חוויות אנטישמיות שהתחילו עוד לפני עליית הנאציוס.

מה היה שם מישפחתך מה-בית?

ספירס, שפירושו מחלל. אני החלפתי את השם ב-1946, אחרי שהשתחררתי מה-צבא הבריטי הלכתי עם בחורה מהאי-ס.ס. היה לנו רומן יפה מאוד והחלטנו לקשור את חיינו לנצח. באותה תקופה רצינו כולנו לשכוח את הגלות והיפשונו שמת עבריים. היינו מלאי התלהבות של הגנה וסוציאליזם, אז בחרנו את השם עמיחי. זה גם התאים לשם מישפחתי של הבחורה, וזה היה בדיוק מה שחיפשנו - משהו שיתאים לשנינו. אבל מה עושה אלהים? אחרי שהחלפתי את השם, נפרדנו.

כשמישפחתך הגיעה לארץ-ישראל, היכן התגוררתם?

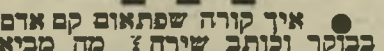
היינו שנה בפתח-תיקוה וזו היתה שנה חווייתית מאוד. פתח-תיקוה של אז היתה באמת פתח של תיקוה. היא היתה מושבה יפהפיה. טיילנו יחסים בפרדסים, שמענו את הרחש בין העצים. אחרי שנה עברנו לירושלים ומאז אני פה.

מוטיב ההליכה בפרדסים מופיע אצלך פעמים רבות. זה נכון. אני חושב שהליכה בפרדס היא

אתה מתגעגע למשהו ש-אולי לא קיים יותר.

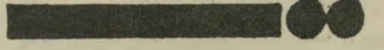
לא קיים זה ודאי. אך אלה הם הגעגועים עים הטוריים, כי להתגעגע למשהו שקיים זה מחייב. לכן טהור יותר להתגעגע למת מאשר להתגעגע למישהו שנמצא רחוק ותמיד יתכן שאו שהוא יבוא אליך או שאתה תיסע אליו.

את תליאביב אתה אוהב? לא כליכך. לא, בעצם את תליאביב אני מאוד לא אוהב.

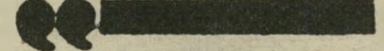

איך קורה שפתאום קם אדם בבוקר וכותב שירה? מה מביא את המשורר לכתוב שירים?

אדם עובר מצבים קשים מאוד ונפשיים מאוד, ואז אין מילים בפיו. וכאן מתחיל השיר. השיר יכול לתאר עד לצעקה ועד לבכי ועד לצחוק, שזה בעצם השיא. אז במקום לדבר לעצמי, כשנגמרו לי המילים, דיברתי אל הנייר כדי להסביר לעצמי, יש לי למשל שורה בשיר חייכתי לנערתך, לא היו צעדים אבל שמעתי קול לוח יריה. חיי שלי התחילו בצבא בריטי, הגנה פלמיח חטיבת-הגנב. שבע שנים

ונשארתי מודה עד היום, כדי שלא אצמרך לכחוב שיר עלי-אנח לשלם את חשבון החשמל. העצלות היא הנכש האמיתית של האדם

של מילחמות יחד עם אהבות, וכך גיליתי בצורה פרימיטיבית שבחיים יש שני דברים: מילחמה ואהבה, ושהם צריכים לי חיות ביחד.

כשפמאזיק מה, כתבת שיר לכבודו. איך אתה מתייחס אל השיר הזה כעת?

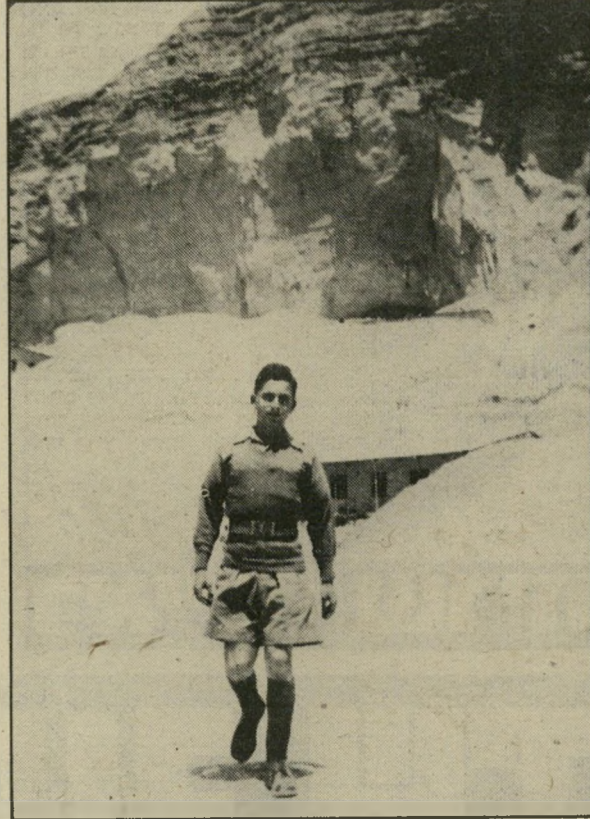
אני שייך לדור שהרבה מאוד מערכי מתו. בגיל 15 השתחררתי מהדת, וזה היה שבר גדול מאוד לאדם שגדל בבית דתי. אחר-כך הפכתי לסוציאליסט, יחד עם כל בני דורי, ופירסמתי בעל המישרמר שיר שנקרא מותו של סטאלין. על ה-מישרמר ידע אז את האמת על סטאלין, אך איש לא טרח להגיד לנו, העלימו מאיתנו, ואז פיתאום האלהים לא שוה, האדם לא שוה, ואתה יכול להפוך ציני. אני לא הפכתי ציני. נשאר בי בכל זאת משהו, ואני אוהב להגיד שאני שייך להור-מאניום הפוסט-ציני. להומאניזם שבא אחרי הציניות. כי אחרי שאתה הופך לציני, אתה יכול להתחיל את ההומאניזם מחדש, וזה בעצם מה שמביא אותי לכתוב. מצבי הסתירות הפכו לשני הצירים של כל חיי: מילחמה ואהבה. המילים באו להדביק את הקרע הזה בדיוק כמו שכאשר אדם לא יודע מה לעשות הוא מתחיל לדבר, ואז, אחרי כמה שנים, התקבלו הדברים שכתבתי. אנשים יכלו להזדהות איתם. אני בכלל מאמין ששיר זה רפואה. אני מאמין שדברים העוזרים לי יכולים לעזור ל-אחרים.

זה לא הוסף אותך למיפ-יור?

לא מיסיונר אלא מרפא. אנשים באים ואומרים לי ששירי עזרו להם וזה נפלא. שירה זה הדבר הכי לא מיקצועני בכל האמנויות. זו החובבנות במובן הנשגב ביותר של המילה. כדי להיות משורר אינך צריך ללמוד אלא קריאה. יש לך כישרון לשפה, אך זה טבעי, כמו לאחר שהתברך במראה חיצוני יפה. אתה אולי זקוק לרגישות גדולה יותר למילים ולמי-ציאות. שירה היא הלוכוסס הנפלא ביותר של העצלות.

אתה אוהב את העצלות? העצלות היא הנפש האמיתית של האדם. האדם שוכב על הגב, ומה שבא לו בראש זה אמיתי, זה נפלא.

האם עדיין יש דעתך מקום לשירה? וקולנוע יש דעתך מקום לשירה? שירה לא נפגעת ולא תיפגע. לא עלי-די

נחחיל בצבא הבריטי

עם חברת-ילדות בגרמניה *

השירים שלי הם כמו כוננית, שעליה אני מניח תמונות...

דבר נפלא. איך דבר נפלא ממנו. נהוג לכנות אותך "משורר ירושלים". האם אהבתך לירושלים עזה כדרכך שדא היות מתגורר באף מקום אחר והיתה?

אני לא מתלהב מזה שמכנים אותי "משורר ירושלים". ובקשר לזה שלא היי-תי מתגורר באף מקום אחר זולת ירושלים. האמת היא שקצת נשבר לי מירושלים. לפעמים אני בהחלט רוצה לגור במקום אחר. אני נמשך אל השרון ואל הים. בירר-שלים יש משהו דוחה של חשיבות עצמית מגופחת. כל עניין החשיבות ההיסטורית. לפעמים אני חולם להחליף את מקום מגורי למקום שיש בו פרדסים, צנונה מכפר-סבא. למרות שגם שם יש כבר שיכונים במקום פרדסים. אבל אני מתגעגע לפרד-סים. נכון, שבילים בני הפרדסים יש לי בהמון שירים, הבריכות הטפיסופים - אני מאוד מתגעגע.

מישפחה מאוד מאורגנת. הסבים משני הצדדים היו יהודים כפריים שישבו בדרום-גרמניה והיו להם חוות עצומות. זה היה לא רגיל בשביל יהודי להיות חקלאי. אני לפי סולם ההתפתחות הסוציולוגית, הגיע העירה והפך סוחר. אני, לפי אותה התפתחות, הייתי בעצם צריך להיות רופא או עורך-דין. גדלתי באחירה של יהדות מאוד שורשית, פרימיטיבית. לפי מראה נראו בני מישפחתי כמו כל האיכרים הגרמנים - גדולים ובעלי שממים. אני זוכר שהיתה מין שפה יהודית-גרמנית שהם המציאו, כדי שיוכלו להסתדר בניני-הם היו משולבות בה מילים עבריות. זו היתה שפה מאוד מיוחדת ואני חושב שהיא הקדימה את היידיש.

אצל המבקרים והן אצל הקהל. יהודה עמיחי יכול להתפרנס בכבוד ממכירת ספריו, אך הוא ממשיך לעבוד כמורה לספרות. כיום הוא מלמד ספרות ב-"מוסד גרנברג" של הסוכנות, שבו לומד דים תלמידים מחוץ-לארץ. בעבר לימד ספרות בבית-ספר לבנות, גימ"ל" וב-בית-חינוך תיכון ערב. הנה סוקולוב, רעייתו, לימדה ספרות בבית-ספר. השני יים נפגשו כשעבדו בבית-חינוך תיכון ערב. התלמידו של עמיחי, כמו קוראיו, אוהבים את שירתו.

ספר לי על גוף ילדותך. הייתי בן 11 כשעליתי ארצה עם מיש-נחת, בשנת 1935, מהעיר וירצבורג שב-מרכז גרמניה. בספרי לא מעכשיו לא מאן שינית את שם העיר, אך זהו אותה עיר ילדותי שאותה אני זוכר בבהירות רבה.